

บทคัดย่อ

การศึกษาพัฒนาการเมืองสวรรคโลกและมรดกวัฒนธรรมชุมชน สู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยเครือข่ายชุมชนคนสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัยวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้คือ

- 1) เพื่อศึกษาพัฒนาการเมืองสวรรคโลก และมรดกวัฒนธรรมชุมชนที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลาของเหตุการณ์สำคัญในมิติสังคม เศรษฐกิจ คมนาคม และความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน มาเป็นทุนในการพัฒนาเมืองสวรรคโลกภายใต้บริบทของการเป็นส่วนหนึ่งของเมืองมรดกโลกสุโขทัย-ศรีสัชชนาลัย
- 2) เพื่อสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อร่วมคิดร่วมพัฒนาเมืองสวรรคโลกด้วยกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ศึกษาสำรวจประวัติความเป็นมาชาติพันธุ์ และประมวลมรดกวัฒนธรรมชุมชนสวรรคโลก
- 3) เพื่อศึกษาคุณค่า ความหมายและอัตลักษณ์มรดกวัฒนธรรมชุมชนสวรรคโลกและ 4) เพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนและหาแนวทางพัฒนาเมืองสวรรคโลก ภายใต้บริบทโครงข่ายการท่องเที่ยวบนเส้นทางมรดกโลก สุโขทัย-ศรีสัชชนาลัย-กำแพงเพชร ใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนาโดยประยุกต์รูปแบบงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นกรอบในการดำเนินงาน มีการประเมินความก้าวหน้า (progress evaluation) ประเมินผลการดำเนินงาน (implementation evaluation) และนำผลการประเมินมาปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมรูปแบบการหนุนเสริมตลอดกระบวนการของการพัฒนา

ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนาการเมืองสวรรคโลกและมรดกวัฒนธรรมชุมชนที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลาของเหตุการณ์สำคัญในมิติสังคม เศรษฐกิจ คมนาคมและความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนมาเป็ทุนในการพัฒนาเมืองสวรรคโลกภายใต้บริบทของการเป็นส่วนหนึ่งของเมืองมรดกโลกสุโขทัย-ศรีสัชชนาลัย สรุปได้ 8 ประเด็น ประกอบด้วย 1) ข้อมูลพื้นฐานของสวรรคโลก 2) พัฒนาการของเมืองสวรรคโลก 3) อาหารพื้นบ้านอำเภอสวรรคโลก 4) การละเล่นพื้นบ้านในงานประเพณี 5) ความเชื่อ-โลกทัศน์ 6) ศิลปกรรมและประดิษฐกรรม 7) ภูมินาม และ 8) มรดกทางภาษา

2. ผลการสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อร่วมคิดร่วมพัฒนาเมืองสวรรคโลกด้วยกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น พบว่า ได้รับความร่วมมือจากปราชญ์ชาวบ้าน ผู้รู้ ผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นผลจากการเข้าไปขอเวลาพูดคุยทำความเข้าใจในการประชุมของกลุ่มต่าง ๆ เช่น การประชุม อสม. การประชุมผู้นำชุมชน การประชุมของกลุ่มแม่บ้านและผู้ประกอบการในท้องถิ่น เป็นต้น ส่วนภาคีที่เป็นหน่วยงานของรัฐนั้น ประกอบด้วยภาคีระดับชุมชน ได้แก่องค์การบริหารส่วนตำบลวังไม้ขอน กลุ่มเรือคายัคคลับ กลุ่มเครือข่ายศิลปะบ้านศิลาแลง กลุ่มเยาวชนคนรักสวรรคโลก ภาคีระดับอำเภอ/จังหวัด ได้แก่ สภาวัฒนธรรมอำเภอสวรรคโลก เครือข่ายเมืองเก่าเหนือ – เมืองเก่าใต้ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก ภาคีระดับชาติได้แก่ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เครือข่ายสื่อออนไลน์ และสื่อมวลชน ซึ่งภาคีดังกล่าวให้การสนับสนุนและให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการให้ข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์ ข้อคิดเห็น การศึกษาดูงาน การประสานงานงบประมาณ สถานที่ กำลังคน การแลกเปลี่ยนบุคลากรซึ่งกันและกัน การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เทคนิควิธีในการนำเสนอข้อมูลต่อนักท่องเที่ยว การจัดโปรแกรมทัวร์การท่องเที่ยว ทำทัวร์ และการประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

3. ผลการศึกษาคุณค่าความหมายและอัตลักษณ์มรดกวัฒนธรรมชุมชนสวรรคโลก พบว่า สวรรคโลกเป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนานที่ส่งผ่านจากอดีตสู่ปัจจุบัน และยังสามารถรักษา ความเป็นเมืองที่งดงามไปด้วยวัฒนธรรมและน้ำอยู่ โดยทีมผู้วิจัยสรุปได้เป็นเส้นทางการท่องเที่ยว 2 เส้นทางได้แก่ เส้นทางที่ 1 เส้นทางประวัติศาสตร์เมืองสวรรคโลกและ เส้นทางที่ 2 เส้นทางท่ารถม้า ถึงหาดเลี้ยว เชื่อมโยงสวรรคโลก ชุมชนพระปรารักษ์ถึงศรีสัชนาลัย

4. ผลการพัฒนาศักยภาพชุมชนและหาแนวทางพัฒนาเมืองสวรรคโลก ภายใต้บริบท โครงข่ายการท่องเที่ยวบนเส้นทางมรดกโลก สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชรสรุปได้ว่า ทีมวิจัยได้ ร่วมกิจกรรมเพื่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนและหาแนวทางพัฒนาเมืองสวรรคโลก โดยดำเนินการ 2 กิจกรรม สรุปได้ ดังนี้คือ

4.1 ผลการศึกษาดูงานชุมชนต้นแบบด้านการจัดการท่องเที่ยว“แม่กลอง”3 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนแพรทนามแดงชุมชนกระดังงา และชุมชนบ้านบางพลับจังหวัดสมุทรสงคราม สรุป ข้อสังเกตที่ได้จากการศึกษาดูงานคือ ได้รับฟังสถานการณ์ภาพรวมการจัดการชุมชนและการท่องเที่ยว ในจังหวัดสมุทรสงคราม ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการชุมชน ที่เชื่อมโยงสู่ธุรกิจเพื่อสังคม รวมทั้งได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องการบริหารจัดการด้านอาหารในท้องถิ่นสำหรับนักท่องเที่ยว และ กระบวนการจัดการชุมชน และการสร้างคนรุ่นใหม่เข้ามาเสริมสร้างศักยภาพในการบริหารจัดการ ชุมชน ซึ่งมีข้อดีคือ คนรุ่นใหม่มีความรู้และทักษะทางด้านการใช้เทคโนโลยี สามารถนำมาต่อยอดการ จัดการชุมชนได้เป็นอย่างดี และได้เรียนรู้การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนบ้านบางพลับ ซึ่งมีการ จัดเป็นฐานเรียนรู้ในชุมชน โดยมีแนวคิดในการบริหารจัดการแบบมีผู้จัดชุมชนที่ทำหน้าที่ประสาน และกระจายบทบาทหน้าที่ไปยังฐานการเรียนรู้ต่าง ๆ

4.2 ผลจากการเข้ารับการอบรมมัคคุเทศก์ชุมชนกับการสื่อความหมาย การบริหาร จัดการและการให้บริการ คือ ได้ทบทวนแนวคิดผลกระทบการท่องเที่ยวแบบมวลชน การท่องเที่ยว ทางเลือก บทบาทของชุมชนในการจัด CBT บุคลากรสำคัญในชุมชนสำหรับการบริหารจัดการและ การให้บริการการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตลอดจนได้เรียนรู้เกี่ยวกับหลักการมัคคุเทศก์ นักสื่อ ความหมาย เทคนิคการนำเที่ยว เทคนิคการทำทัวร์ หลักการพูด บทบาทหน้าที่ จรรยาบรรณและได้ เรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งได้ฝึกปฏิบัติการนันทนาการ ความปลอดภัยของ นักท่องเที่ยวในเขตอุทยานฯ และสาธิตการสื่อความหมายและการควบคุมความปลอดภัยขณะสื่อ ความหมายในพื้นที่ล่อแหลมของเส้นทางท่องเที่ยวในอุทยาน เรียนรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมายมรดก วัฒนธรรมและเชิงนิเวศ และได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดตั้งกลุ่ม และการบริหารจัดการกลุ่มกับ “กลุ่ม ท่องเที่ยวชุมชนบ้านร่องกล้า” และได้ตั้งกลุ่มดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อหาแนวทาง ในการพัฒนาเมืองสวรรคโลกภายใต้บริบทโครงข่ายการท่องเที่ยวบนเส้นทางมรดกโลกสืบต่อไปโดยตั้งชื่อ กลุ่มว่า“กลุ่มรักสวรรคโลก”